

УДК 378.147.091.2:36

Ю. Ю. РУДЕНКО

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОБЛЕМІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ОСОБИСТІСНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

У статті здійснено статистичний аналіз результатів експерименту з формування ціннісних орієнтацій у проблемі готовності майбутнього соціального педагога до особистісного самовизначення. Для визначення рівня формування готовності до особистісного самовизначення студента використано модифікований варіант методики, яка дала змогу через діагностику ступеня виявлення кожного з трьох критеріїв результати порівняльного аналізу подати у вигляді кількісного індексу. Запропоновано їх кількісні значення – це експериментально встановлені інтервали значень індексів активності, відповідальності та самоствавлення. Визначено, що варіанти їх перетину утворюють конкретні рівні формування готовності до особистісного самовизначення студента – майбутнього соціального педагога.

Ключові слова: експериментальна робота, формувальний експеримент, анкетування, контрольна та експериментальна група, ціннісні орієнтації, майбутній соціальний педагог.

Проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів є однією з найактуальніших у багатьох сферах суспільного життя. Адже багато перетворень, які відбуваються в суспільстві загалом та у сфері освіти зокрема, зосереджуються на особистості соціального педагога, яка стала ключовою фігурою суспільства XXI століття.

Періодизація розвитку в онтогенезі В. І. Слободчикова [4] вказує на те, що вік від 17 до 25 років визначають як початковий етап активної індивідуалізації. Цей період розвитку людини характеризується початком нового етапу життя, особистим залученням до професії, становленням світогляду як системи переконань і ціннісних орієнтацій. Критерієм успішності становлення особистості в юнацькому віці є зрілість ціннісної системи. Тому важливим завданням роботи із студентами є формування світоглядних ціннісних структур особистості.

Ціннісні орієнтації мають велике значення для розвитку майбутніх соціальних педагогів, оскільки засвоєний життєвий досвід, що пройшов крізь призму внутрішнього світу особистості, оцінюють, критично аналізують, і він переходить у дійсну позицію, умову готовності до особистісного самовизначення.

Проблематику формування особистісного самовизначення в соціально-психологічному аспекті розглядали І. С. Кон, Г. П. Ніков, А. В. Петровський, С. Л. Рубінштейн, В. Ф. Сафін та ін.; у психолого-педагогічному – Л. І. Божович, М. Р. Гінзбург, І. В. Дубровіна, Ю. А. Лець, А. В. Мудрик, М. С. Пряжников тощо. У сучасних працях усебічно розглянуто особливо-

сті формування ціннісних орієнтацій молоді (Н. О. Антонова, Л. І. Божович, Т. В. Бутківська, І. В. Дубровіна, В. В. Марценюк, В. І. Сметаняк та ін.). Підготовку майбутніх соціальних педагогів висвітлено в працях Т. Ф. Алексеєнко, І. М. Богданової, Л. І. Міщик, О. І. Москалюк, О. В. Плaxотнік, М. І. Приходько тощо.

Більшість учених наголошують на важливості вузівського етапу у становленні особистості, сензитивності цього періоду для духовного розвитку особистості, її ціннісних орієнтацій тощо.

Мета статті – описати статистичні результати експерименту з формування ціннісних орієнтацій у проблемі готовності майбутнього соціального педагога до особистісного самовизначення.

З метою цілеспрямованого впливу на формування ціннісної сфери майбутнього соціального педагога необхідно зрозуміти механізм процесу засвоєння цінностей життя та формування ціннісних орієнтацій особистості молоді людини. Особливості цього процесу репрезентують у вигляді трьох взаємопов'язаних етапів:

- на першому етапі відбувається переоцінка цінностей та ідеалів, якими керувалась особистість раніше. Так, власний досвід життєдіяльності виступає важливим джерелом ціннісних орієнтацій;
- на другому етапі відбувається засвоєння цінностей;
- для третього етапу необхідною умовою стає діяльність, виражена в особистому внутрішньому ставленні до об'єктивних умов свого буття [2].

Завдання педагога полягає в тому, щоб організувати певну форму мисленнєвої діяльності майбутніх фахівців, яка включає усвідомлення й особистісне ставлення до реальних життєвих ситуацій і відображається у формуванні бачення себе в соціумі, професії, усвідомленні системи цінностей і поведінкових реакцій. Цей процес можна організувати за допомогою вирішення проблемних ситуацій під час вивчення соціально-педагогічних дисциплін, у громадській діяльності майбутнього фахівця.

На думку І. Д. Бежа, педагог має володіти засобами створення спеціальних виховних ситуацій, оскільки несе відповідальність за організацію процесу морального виховання. Необхідною ознакою цих ситуацій є суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача й студента, транслятора й реципієнта соціальних цінностей, у процесі якої зміст певної цінності сприймається як емоційний динамічний образ, який пізніше, із долученням понятійно-розумового компонента, трансформується в узагальнене уявлення належної поведінки, а згодом – у вольове переживання цільового характеру, що становить внутрішній зміст вчинку суб'єкта [1].

Між системою цінностей і стратегією виховання існує взаємозалежність: цінності визначають зміст виховання, а виховання прагне прищепити віру в усталені цінності. Переважає, звичайно, система цінностей, оскільки вона має витoki з життя народу, його історичного досвіду, віри, потреб особистості тощо. У цьому сенсі система цінностей є визначальною.

У прагненні до трансформації цінностей майбутніх соціальних педагогів треба звернути увагу на становлення особистості, яка, будучи самоактивним суспільним суб'єктом, виявилася здатною взяти відповідальність за власну життєдіяльність, за її наслідки для суспільства й для самої себе, стати реальним творцем власної долі.

Ціннісні орієнтації розширюють межі соціальної ситуації розвитку, виводять майбутнього фахівця на вищий щабель стосунків зі світом, коли формується готовність до особистісного самовизначення.

Підґрунтям дослідно-експериментальної роботи є результати двох діагностичних зрізів розвитку особистості. За результатами другого діагностичного зрізу (травень 2015 р.) найвищий рівень готовності до особистісного самовизначення мають майбутні соціальні педагоги, які активно формують ціннісні орієнтації. Для порівняння було використано дані нульового (першого) діагностичного зрізу – квітень 2009 р.

Попередньо розроблено модифікований варіант методики формування готовності до особистісного самовизначення, який дав змогу через діагностику ступеня виявлення кожного з трьох критеріїв результати порівняльного аналізу подати у вигляді кількісного індексу. Запропоновані кількісні їх значення – це експериментально встановлені інтервали значень індексів активності, відповідальності та самоствавлення. Варіанти перетину їх утворюють конкретні рівні формування готовності до особистісного самовизначення студента – майбутнього соціального педагога.

Експериментальні значення кожного індексу змінюються від 1 до 5. Ми виокремили три інтервали числових значень індексу (умовно) – “високий” (5,0–4,01), “середній” (4,0–3,01) та “низький” (3,0–1,5). Межі цих інтервалів характеризують певний рівень формування готовності до особистісного самовизначення майбутнього соціального педагога.

Під час дослідження другий зріз виявив, що узагальнений індекс готовності до особистісного самовизначення студентів психолого-педагогічного факультету, які активно формують ціннісні орієнтації, зростає значно швидше, ніж у студентів, які такої активності не виявляють (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнене значення індексів готовності до особистісного самовизначення підгруп студентів, які виявляють і не виявляють ініціативу щодо формування ціннісних орієнтацій під час навчання (у абс. вел.), станом на травень 2015 р.

Студенти, які виявляють ініціативу щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	Студенти, які не виявляють ініціативи щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)
3,35	2,63

Згідно з табл. 1, можна зробити висновок, що формування ціннісних орієнтацій у майбутніх соціальних педагогів є ефективною умовою формування готовності до особистісного самовизначення.

Для виконання дослідно-експериментальної роботи було сформовано дві групи: експериментальну та контрольну. Експериментальна група – це студенти, які виявляють ініціативу у формуванні ціннісних орієнтацій, контрольна – та, де студенти такої ініціативи не виявляють.

До експериментальної групи увійшли студенти, які виявляли самостійність, активність у вирішенні проблемних ситуацій, брали на себе відповідальність у прийнятті рішень, використовували набуті знання з вивчених дисциплін. На базі виконаної роботи в майбутніх соціальних педагогів формуються ціннісні орієнтації, необхідні для майбутньої професії.

Формування ціннісних орієнтацій студентів може відбуватися виключно в процесі діяльності (навчання, спілкування, праця), оскільки діяльність пов'язана з усією системою відносин, а майбутній соціальний педагог є частиною системи. Формування ціннісних орієнтацій, духовне виховання майбутнього фахівця залежить не лише від змісту навчальної роботи, а й від відносин, що виникають між учасниками навчальної діяльності. Однією з умов формування ціннісних орієнтацій майбутніх соціальних педагогів є робота над вирішенням проблемних ситуацій, яка покликана навчати, розвивати й виховувати студента, формуючи його духовні та соціальні цінності, зокрема: працьовитість, наполегливість, самостійність, вміння приймати рішення, прагнення доводити справу до завершення, повагу до чужої думки тощо.

Отримані під час дослідно-експериментальної роботи дані підлягають нормальному розподілу. Спостерігається чітко виражене зміщення центральних інтервалів: у студентів експериментальної групи це інтервал 3,01–3,5, у студентів контрольної групи – 2,51–3,0. Це свідчить про різницю в ступені виявлення готовності майбутнього соціального педагога до особистісного самовизначення обох вибірових сукупностей.

Активна участь студентів – майбутніх соціальних педагогів у формуванні ціннісних орієнтацій тісно корелюється із інтенсивним зростанням їхньої готовності до особистісного самовизначення. Студентів контрольної групи характеризують нижчими темпами зростання такої готовності.

Таблиця 2

Частотний розподіл студентів із зазначеними інтервалами індексу готовності до особистісного самовизначення (ІГОС) станом на: 1 зріз – квітень 2009 р.; 2 зріз – травень 2015 р.

Шкала інтервалів (ІГОС)		1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,5	5,0
Студенти, які виявляють ініціативу щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	–	4	3	10	12	9	6	1	–
	2 зріз	–	2	3	9	8	14	6	3	–
Студенти, які не виявляють ініціативи щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	7	5	9	14	8	2	–	–	–
	2 зріз	2	4	9	15	10	4	1	–	–

Отже, формування ціннісних орієнтацій є ефективним педагогічним фактором формування готовності майбутніх соціальних педагогів до особистісного самовизначення.

Між частотними розподілами готовності до особистісного самовизначення експериментальної та контрольної груп існує певна різниця в інтервальних значеннях індексів готовності до особистісного самовизначення майбутніх соціальних педагогів. На рівні діагностичного зрізу 2009 року для експериментальної групи характерний такий числовий інтервал значення індексу готовності до особистісного самовизначення – 3,0–3,5, а згідно з даними діагностичного зрізу 2015 року – інтервал становить 3,51–4,0. Щодо значень індексу готовності до особистісного самовизначення студентів, які не виявляли ініціативу у формуванні ціннісних орієнтацій, обидві групи характеризують однаковими числовими інтервалами – 2,51–3,0.

Використання професійних завдань у процесі навчання надає майбутнім соціальним педагогам певні моделі, зразки, еталони поведінки для майбутньої професії. За таких умов студенти можуть побачити весь етап вирішення проблемної ситуації, який вони використовуватимуть у майбутньому. Це важливо, оскільки професія соціального педагога вимагає від спеціаліста відповідних знань, умінь, навичок, певної системи ціннісних орієнтацій, особистісних якостей тощо.

Вирішуючи проблемні ситуації, майбутній фахівець уключається в самостійну пошукову діяльність – він пізнає невідомі йому раніше властивості учнів, клієнтів як суб'єктів педагогічної взаємодії, розкриває причинно-наслідкові зв'язки соціально-педагогічних чинників, знання яких дає змогу більш глибоко орієнтуватися в педагогічних явищах, оволодіває новими способами, методами, прийомами вивчення фактів, закономірностей, теорій.

Проблема підготовки майбутнього соціального педагога до професійної діяльності можна ефективно вирішити на базі педагогічної технології (системи дій, методів, прийомів), розробленої згідно з етапами вирішення проблемної ситуації. Оволодіння цією технологією є своєрідним інструментом соціального педагога, який можна використовувати як засіб самодопомоги у вирішенні проблем, конфліктів у процесі соціально-педагогічної взаємодії.

Участь студентів у такому виді діяльності уможливорює визначення особистісних характеристик та їх відповідностей вимогам діяльності соціального педагога. Тому завданням ВНЗ стає не лише передати студентам певні знання та сформувати професійні навички, а й створити систему ціннісних орієнтацій, притаманних представникам професії “соціальний педагог”.

Залучаючись до вирішення проблемних ситуацій, особистість активно впливає на хід власного життя, несе відповідальність за власний вибір, оцінює себе за результатами діяльності. Основними складовими готовності до особистісного самовизначення майбутнього фахівця є активність, відповідальність і самоставлення особистості. За допомогою таблиць 3–5 ре-

презентуємо частотний розподіл експериментальної та контрольної груп студентів за індексами їх активності, відповідальності та самоствавлення.

Студенти, які виявляють ініціативу у формуванні ціннісних орієнтацій, мають значно вищий рівень активності: більшість студентів, що входять до експериментальної групи, мають індекс активності з інтервалом – 3,51–4,0, а студенти контрольної групи – з інтервалом 2,51–3,0.

Таблиця 3

Частотний розподіл студентів із зазначеними інтервалами індексу активності (ІА) станом на: 1 зріз – квітень 2009 р.; 2 зріз – травень 2015 р.

Шкала інтервалів (ІА)		1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,5	5,0
Студенти, які виявляють ініціативу щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	3	4	6	10	8	9	4	1	–
	2 зріз	2	3	5	9	6	13	4	3	–
Студенти, які не виявляють ініціативи щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	10	11	10	9	5	1	–	–	–
	2 зріз	5	8	10	14	4	3	1	–	–

Абітурієнт, що став студентом ВНЗ, має сформоване певне самоствавлення, на його основі починають реалізовуватись активність і відповідальність. Часовий проміжок, упродовж якого відбувається формування готовності до особистісного самовизначення, має низку специфічних особливостей. Передусім, це поява в психіці такого новоутворення, як активність майбутнього соціального педагога, яка стає базою для розвитку критичності, здатності змінювати засвоєні стереотипи та способи діяльності, що майбутній фахівець використовує під час вирішення соціально-педагогічних завдань.

Специфічною рисою активності майбутнього фахівця є усвідомлена соціально-педагогічна спрямованість особистості, яка виявляється в розумінні значущості праці соціального педагога, у суспільно цінних мотивах вибору, у наявності інтересів, нахилів і здібностей до діяльності, яка характеризується посиленою роботою над вирішенням соціально-педагогічних завдань під час навчання у ВНЗ.

Необхідно зазначити, що вирішення проблемної ситуації – це, насамперед, надання педагогічної допомоги, це використання системи методів і прийомів, що викликають високоморальну потребнісно-мотиваційну активність вихованців, стимулюють їх зробити моральний вибір на користь добрих почуттів, думок і справ.

Кожна ситуація спілкування, взаємодії з учнями, батьками та колегами ставить соціального педагога в умови осмислення й оцінки власної активності, відповідального вибору певної позиції, дії, вчинку. У центрі уваги перебуває процес прийняття рішень. Практика шкільного життя свідчить, що соціальні педагоги зазнають суттєвих труднощів під час вирішення проблемних ситуацій у процесі професійної діяльності.

Активність особистості соціального педагога – це єдність відображення, вираження й реалізації внутрішніх і зовнішніх тенденцій суспільства. Саме соціальний педагог стійко демонструє ціннісний спосіб моделювання, зміст суспільно значущої діяльності, спілкування та поведінки, при яких особистість набуває можливості самостійного існування системи в міжособистісному просторі. У процесі формування активності майбутній соціальний педагог активно шукає, створює та перетворює умови задоволення суспільно значущих потреб у відповідності з позицією особистості, її цінностями та поставленими до неї вимогами. Така активність допомагає майбутньому фахівцеві зіставити себе з іншими людьми, визначити свою позицію і, таким чином, бути готовим до особистісного самовизначення під час навчання у ВНЗ.

Міра привласнення студентом гуманістичних цінностей залежить від активності його педагогічної свідомості, оскільки встановлення цінності тієї чи іншої педагогічної ідеї, педагогічного явища відбувається в процесі оцінювання. Гуманістичні цінності-знання є еталоном, зразком, співвідносно з яким, із одного боку, формуються поведінка й діяльність соціального педагога, а з іншого – здійснюється їх оцінювання.

Самоставлення особистості пов'язане з активністю майбутнього соціального педагога, зокрема – з мотиваційно-емоційною спрямованістю. Цим терміном прийнято позначати сукупність усіх уявлень індивіда про себе. При цьому складовими самоставлення особистості є самооцінка майбутнього соціального педагога, а також сукупність оцінок – як прийняття себе.

Таблиця 4

**Частотний розподіл студентів із зазначеними інтервалами
індексу самоставлення (ІС) станом на: 1 зріз – квітень 2009 р.;
2 зріз – травень 2015 р.**

Шкала інтервалів (ІС)		1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,5	5,0
Студенти, які виявляють ініціативу щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	–	3	2	8	16	7	7	2	–
	2 зріз	–	1	2	7	12	12	7	4	–
Студенти, які не виявляють ініціативи щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	5	6	7	11	14	2	–	–	–
	2 зріз	1	4	7	13	15	4	1	–	–

Самоставлення тісно пов'язано з пізнавальною та моральною сферами особистості та посідає чільне місце в регуляції діяльності майбутнього соціального педагога. Завдяки зрілому ставленню до себе людина може реально впливати на хід власного життя й життя інших людей, розумно організувати процес життя, передбачати життєві події та їх результати. На наш погляд, природа самоставлення не обмежується внутрішнім простором особистості, а через мотиви пов'язується з реальною життєдіяльністю суб'єкта.

На думку А. Г. Спіркіна, ставлення до себе дає можливість індивіду усвідомити себе через усвідомлення свого ставлення до світу, через предметне ставлення до інших людей і, головне, – через свою практичну діяльність і її результати, через те, що особистість вважає своїм [5].

Майбутній соціальний педагог свідомо присвоює собі все, що робить, а також свідомо бере на себе відповідальність за свій вибір. Студент нібито проходить низку етапів – від наївного незнання самого себе до все більш поглибленого самопізнання, що згодом поєднується з самооцінкою. Від рівня самооцінки залежить активність майбутнього фахівця, його участь у діяльності колективу, готовність до особистісного самовизначення.

У табл. 5 подамо результати діагностичних зрізів відповідальності майбутнього соціального педагога обох вибірковок сукупностей.

Таблиця 5

Частотний розподіл студентів із зазначеними інтервалами індексу відповідальності (ІВ) станом на: 1 зріз – квітень 2009 року; 2 зріз – травень 2015 року

Шкала інтервалів (ІВ)		1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,5	5,0
Студенти, які виявляють ініціативу щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	-	4	4	8	13	10	4	2	-
	2 зріз	-	3	3	7	9	15	4	4	-
Студенти, які не виявляють ініціативи щодо формування ціннісних орієнтацій (N=45 осіб)	1 зріз	5	7	10	10	11	2	-	-	-
	2 зріз	1	5	10	11	13	4	1	-	-

Активність соціального педагога зростає з розвитком його відповідальності. З іншого боку, відповідальність особистості обов'язково передбачає готовність до особистісного самовизначення й має вияв у здатності майбутнього фахівця усвідомлювати власні дії та нести за них відповідальність, узгоджувати свої наміри, можливості та індивідуальні якості з вимогами конкретної діяльності та сфери взаємодії із соціальним середовищем.

Відповідальність – це, передусім, моральна якість майбутнього соціального педагога, вона виявляє тісний зв'язок із усіма його якостями, емоційно-вольовою та інтелектуальною сферами діяльності студента. Відповідальність стає показником розвитку особистості, зокрема її готовності до особистісного самовизначення.

Проблема відповідальності має тісний зв'язок із проблемою свободи, оскільки йдеться про усвідомлене прийняття рішення. Така свобода надається майбутньому фахівцеві при вирішенні соціально-педагогічних завдань під час навчання у ВНЗ. Виникнення внутрішньої відповідальності залежить від активності особистості, її психологічних та інтелектуальних особливостей. Відповідальність логічно розглядати як інтегральну якість особистості, яка визначає поведінку, діяльність майбутнього соціального педагога на основі усвідомлення та необхідної залежності від суспільних цілей і ціннісних орієнтацій особистості.

Висновки. За результатами проведеної дослідно-експериментальної роботи встановлено:

1. Студентів, які виявляють ініціативу у формуванні ціннісних орієнтацій, характеризують вищим рівнем готовності до особистісного самовизначення; зростання індексу готовності до особистісного самовизначення відбувається в них швидше, порівняно із студентами, які такої ініціативи не виявляють.

2. Ступінь практично всіх складових готовності до особистісного самовизначення студентів експериментальної групи суттєво відрізняється від показників студентів контрольної групи. Це вказує на те, що активність, відповідальність і самоствалення студентів в умовах навчання формується за допомогою реалізації умови формування ціннісних орієнтацій майбутніх соціальних педагогів.

Серед подальших перспектив дослідження вбачаємо необхідність здійснити статистичний аналіз результатів експерименту з виявлення рівнів готовності до особистісного самовизначення за умови засвоєння знань із соціально-педагогічних дисциплін у процесі особистісно орієнтованого навчання.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124–127.
2. Марценюк В. В. Социальные ценности и их роль в формировании личности студента / В. В. Марценюк // Студенчество и современное ценностное сознание. – Ставрополь, 1992. – С. 74.
3. Радул В. В. Фактори соціальної зрілості студентів педвузу: навчальний посібник із спецкурсу для студентів педвузів / В. В. Радул. – Київ, 1994 – 144 с.
4. Слободчиков В. И. Категория возраста в психологии и педагогике развития / В. И. Слободчиков // Вопросы психологии. – 1991. – № 2. – С. 37–49.
5. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание / А. Г. Спиркин. – Москва : Политиздат, 1972. – 303 с.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2016.

Руденко Ю. Ю. Особенности формирования ценностных ориентаций в проблеме готовности будущего социального педагога к личностному самоопределению

В статье осуществлён статистический анализ результатов эксперимента касательно формирования ценностных ориентаций в проблеме готовности будущего социального педагога к личностному самоопределению. Для определения уровня формирования готовности к личностному самоопределению студента использован модифицированный вариант методики, которая позволила через диагностику степени выявления каждого из трех критериев результаты сравнительного анализа подать в виде количественного индекса. Предложены их количественные значения – это экспериментально установленные интервалы значений индексов активности, ответственности и отношения к себе. Обозначено, что варианты пересечения их образуют конкретные уровни формирования готовности к личностному самоопределению студента – будущему социальному педагогу.

Ключевые слова: *экспериментальная работа, формирующий эксперимент, анкетирование, контрольная и экспериментальная группа, ценностные ориентации, будущий социальный педагог.*

Rudenko J. The Peculiarities of Forming Value Orientations in the Problem of Readiness of Future Social Worker for Personal Self-Determination

The author of the article analyzes the features of formation of value orientations in the problem of readiness of future social workers for personal self-determination. To determine the level of formation of readiness for student's personal self-determination, the author used a modified version of its formation methods that allowed to present the results of comparative analysis as quantitative index. Quantitative criteria suggested are experimentally established intervals of meaning of activity, responsibility and self-attitude. The variants of their interconnection create specific levels of formation of readiness for personal self-determination of students, future social teachers. In addition, the formation of readiness of future social workers for personal self-determination as a complex and multifaceted process has been analyzed in the article. The success of this process depends on the organization and planning of the educational process, learning of students, their activity, creating conditions for personal readiness for self-determination. The important point is ability to form internal position, the moral ideal of the future social teacher and hierarchy of values. In this connection, it must be taken into consideration that the requirements for professional-significant values, their formation are an important factor in the formation of value sphere student, forming his stable life views and professional beliefs.

Key words: *experimental work, forming experiment, survey, control and experimental groups, values, future social teacher.*